

РОЛЬ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ АСОЦІАЦІЙ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В СИСТЕМІ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

Вікторія Ткачук,
Аспірант ДВНЗ
«Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ

Згідно Концепції розвитку системи кредитної кооперації структура системи кредитної кооперації повинна бути дво-, трирівневою.

Перший рівень - кредитні спілки, що безпосередньо надають фінансові послуги споживачам - своїм членам.

Другий рівень - кооперативні банки та об'єднані кредитні спілки, що забезпечують для кредитних спілок можливість доступу до необхідних фінансових ресурсів як шляхом їх перерозподілу у межах системи кредитної кооперації, так і залучення відповідних ресурсів із зовнішніх джерел. Установи другого рівня системи кредитної кооперації можуть утворювати третій рівень - центральні кооперативні банки та/або об'єднані кредитні спілки. [2]

Що ми маємо на сьогодні?

В Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг на 1.06.2011 зареєстровано 659 кредитних спілок.

В Законі України «Про кредитні спілки» в статті 24 сказано: «З метою координації своєї діяльності, надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів кредитні спілки мають право на добровільних засадах створювати асоціації кредитних спілок». Кредитні спілки можуть брати участь у створенні місцевих та всеукраїнських асоціацій.

На ринку кредитної кооперації інтереси кредитних спілок представляють 3 всеукраїнські асоціації кредитних спілок: Всеукраїнська асоціація кредитних спілок (ВАКС), Національна асоціація кредитних спілок, Всеукраїнська асоціація кредитних спілок військовослужбовців та працівників правоохоронних органів (ВАКСВУ), а також одне Об'єднання кредитних спілок «Програма захисту вкладів» (ПЗВ).

Серед загальної кількості зареєстрованих кредитних спілок станом на 01.06.2011 членами НАКСУ є 148 кредитних спілок (22,5%), членами ВАКС – 154 кредитні спілки (23,4%), членами ВАКСВУ – 25 кредитних спілок (0,04%), членами ОКС «ПЗВ» - 54 кредитні спілки (0,08%). Таким чином, приналежністю до 3-х офіційно зареєстрованих всеукраїнських асоціацій

кредитних спілок та ОКС «Програма захисту вкладів» відзначені 381 кредитна спілка, що становить 57,8% від загальної їх кількості.

Огляд останніх джерел досліджень та публікацій

В контексті досліджуваних питань наукових напрацювань таких вітчизняних науковців, як О.Луцишин, І.Мазур, В.Гончаренко, Р.Коцовська, В.Крупський, О.Климко, А.Пожар розглядалися окремі аспекти організаційних, економічних, соціальних та правових засад діяльності кредитних спілок на ринку фінансових послуг України. Проте діяльність кредитних спілок крізь призму їх приналежності до асоціацій та об'єднань кредитних спілок, а також роль цих асоціацій в розвитку всієї кредитно-кооперативної системи практично не розглядалися, що і обумовило актуальність обраної теми.

Постановка мети та завдань

В статті ставиться завдання з'ясувати значущість всеукраїнських асоціацій та об'єднань для розвитку кредитно-кооперативної системи.

Основний матеріал та результати

Розглянемо ключові аспекти діяльності зазначених асоціацій та вплив членства у них на діяльність та розвиток кредитних спілок зокрема.

Національна асоціація кредитних спілок України створена 9 червня 1994 року об'єднанням кредитних спілок

задля вирішення проблем, пов'язаних з розвитком кредитного руху в Україні, для поліпшення соціально-економічного стану всіх верств населення, як координаційна та уніфікована структура, що об'єднує кредитні спілки в життєздатний механізм.

Сьогодні НАКСУ разом з інфраструктурними організаціями в цілому забезпечують організаційну, стабілізаційну та фінансову інтеграцію кредитних спілок, що входять в її систему.

Організаційна інтеграція здійснюється за рахунок:

- Навчально-методичного центру, в якому за останні 5 років проходили навчання за різними навчальними програмами понад 2 тис. керівників та провідних спеціалістів кредитних спілок;

- сервісного центру, що надає поліграфічні послуги як структурним організаціям НАКСУ, так і кредитним спілкам;

- веб-сторінки НАКСУ, щомісячна аудиторія якої складає майже 10 тисяч осіб;

- постійного друкованого видання «Бюлетень кредитних спілок України», яке безкоштовно розповсюджується серед усіх кредитних спілок, обласних асоціацій, органів державної влади;

- юридичної підтримки, експертизи внутрішніх документів спілки та документів на ліцензування;

- інформаційної підтримки та консультування спілок з усіх питань функціонування.

Стабілізаційна підтримка здійснюється за рахунок:

- постійного моніторингу та аналізу фінансової звітності, рейтингування, надання спілкам щоквартальних аналітичних висновків за результатами їхньої діяльності;

- Стабілізаційного фонду, який забезпечує стабільність системи кредитних спілок НАКСУ та задіяний в шести спеціальних цільових стабілізаційних програмах;

- Центрального резерву ліквідності, який за рахунок короткотермінової фінансової допомоги забезпечує поточну ліквідність кредитних спілок;

- Програми «Старт», створеної з метою підтримки новостворених та невеликих кредитних спілок шляхом зворотньої фінансової допомоги;

- Фонду технічної допомоги кредитним спілкам за рахунок безпроцентного зворотнього фінансування на придбання оргтехніки, комп'ютерів, ремонту офісу тощо;

- Програми компенсації вкладів членів кредитних спілок, учасниками якої є на добровільних засадах більше 30 кредитних спілок. Програма знаходиться на стадії пілотування.

Всеукраїнська асоціація кредитних спілок була створена за ініціативи 33 кредитних спілок 7 листопада 2003 року.

ВАКС здійснює лобювання та представництво інтересів кредитних спілок та їхніх місцевих асоціацій у взаємовідносинах із центральними органами законодавчої, виконавчої та судової влади, міжнародними організаціями, центральними органами профспілкових, громадських та релігійних організацій, об'єднаннями підприємств реального сектора економіки, центральними засобами масової інформації, а також підтримує такого роду зусилля з боку місцевих асоціацій кредитних спілок на регіональному рівні. [3]

Єдина система представництва та захисту інтересів, стабілізаційної підтримки та сервісного супроводження кредитних спілок – членів Всеукраїнської асоціації кредитних спілок та їх місцевих асоціацій базується на співпраці чотирьох організацій: безпосередньо ВАКС як окремої юридичної особи, Об'єднання кредитних спілок «Програма захисту вкладів», мережі навчально-консультаційних центрів Обслуговуючого кооперативу «Профконсалт» та міжнародної благодійної організації «Український освітній центр реформ». Одним із найважливіших стратегічних партнерів ВАКС із системи кредитної кооперації стала створена в 2007 році Об'єднання кредитних спілок «Програма захисту вкладів», основним завданням якої є забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок – учасників Об'єднання та захист грошових вкладів їх членів. Правління ВАКС своїм рішенням від 14 вересня 2008 року визначило «Програму захисту вкладів» оператором для проведення заходів з моніторингу фінансового стану та фінансового оздоровлення кредитних спілок – членів ВАКС та місцевих асоціацій

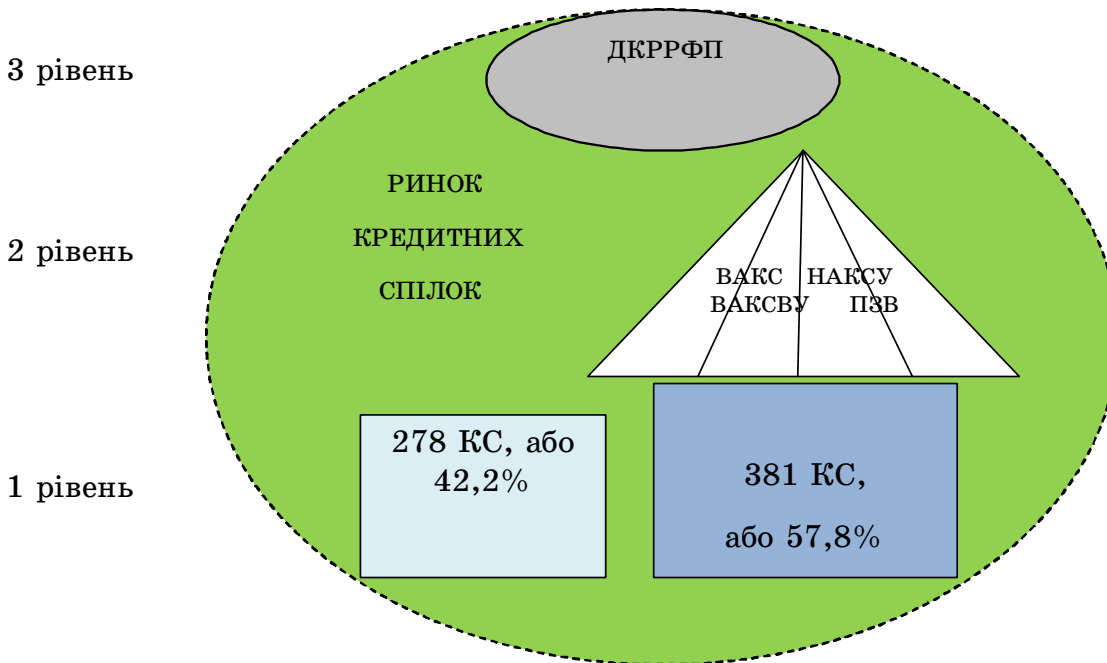
кредитних спілок. Обслуговуючий кооператив «Проф-Консалт», який також є важливим стратегічним партнером ВАКС, має на меті забезпечувати якісне і ефективне навчання та консультаційне обслуговування кредитних спілок. [4]

МБО «Український освітній центр реформ» професійно та технічно надає підтримку при проведенні відповідної інформаційної та просвітницької діяльності серед органів влади, ділових кіл, журналістів та широких верств населення; залучає міжнародну технічну допомогу та організаційні ресурси іноземних партнерів з метою реалізації

спільних освітніх, гуманітарних та піар-проектів, спрямованих на розвиток кредитних спілок в Україні.

12 листопада 2008 року Всеукраїнська асоціація кредитних спілок та Національна асоціація кредитних спілок домовилися постійно обмінюватися інформацією та координувати діяльність у пріоритетних сферах представлення та захисту інтересів кредитних спілок, підписавши відповідний договір. [5]

Отже, станом на 01.06.2011 система кредитної кооперації представлена наступним чином:

Таким чином, сучасна система кредитної кооперації далеко не досконала, що перешкоджає повноцінному функціонуванню кредитних спілок на ринку фінансових послуг України.

Розглянемо як членство в асоціаціях відображається на діяльності кредитних спілок.

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV, в статті 14 сказано «...кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань». [1]

Кредитні спілки, які входять до однієї із трьох вищезазначених всеукраїнських асоціацій, мають можливість оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність саме у періодичних виданнях тих асоціацій, до членів якої вони належать. Крім того, кожна асоціація отримує від своїх членів-кредитних спілок таку фінансову звітність в обов'язковому порядку, що дає можливість здійснювати моніторинг та ґрунтовний аналіз фінансової діяльності, а в результаті - робити відповідні висновки та надавати рекомендації.

До Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, а безпосередньо ця інформація поступає в Департамент пруденційного нагляду, у відділ пруденційного нагляду за кредитними установами, всі діючі кредитні спілки подають квартальну та річну звітність у вигляді 7 додатків.

На основі поданої інформації відповідні спеціалісти регулярно проводять оцінку загального фінансового стану кредитних спілок, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотримання обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами.

Таким чином, фінансова звітність кредитних спілок в основному використовується Уповноваженим органом та відповідними асоціаціями регіонального і всеукраїнського рівня з метою здійснення моніторингу, контролю та пруденційного нагляду.

Пересічний громадянин, існуючий чи потенційний вкладник кредитної спілки, є представником прошарку населення середнього класу, який із сукупності чисел фінансових звітів практично не спроможний зробити відповідних висновків щодо діяльності та фінансового стану своєї кредитної спілки. На сучасному етапі розвитку кредитно-кооперативної системи досить доступну та зрозумілу інформацію про кредитні спілки надає інформаційний проект «Відкрита кредитна спілка», який реалізовується ОКС «Програма захисту вкладів» з метою якомога ширшого інформування громадськості про фінансовий стан кредитних спілок, підвищення прозорості їх діяльності, посилення довіри до них споживачів фінансових послуг. Даний проект започатковано на початку 2008 року. Проте варто відзначити, що у проекті «Відкрита кредитна спілка» обов'язково повинні брати участь учасники ОКС «Програма захисту вкладів», та на власний розсуд будь-яка кредитна спілка, яка позиціонує себе як стабільна та прозора фінансова установа. Постає логічне питання: ті кредитні спілки, які не беруть участь у інформаційному проекті «Відкрита кредитна спілка» працюють нестабільно та не бажають розголошувати інформацію щодо дотримання необхідних нормативів своєї діяльності? Адже інформаційний проект передбачає висвітлення багатогранної інформації про кредитну спілку-учасника проекту, а саме: загальні відомості про спілку, фінансова інформація (розмір капіталу, розмір резервного капіталу, залишок за наданими кредитами, залучені внески (вклади) членів

кредитної спілки на депозитні рахунки), інформація щодо дотримання фінансових нормативів (достатність резерву покриття втрат від неповернених кредитів, достатність капіталу, відношення кредитів до активів, прибутковість та інше).

Правління ВАКС також прийняло рішення про приєднання до проекту «Відкрита кредитна спілка» та рекомендувала своїм членам взяти участь у цьому інформаційному проекті.

Таким чином, станом на 01.06.2011 р. до інформаційного проекту «Відкрита кредитна спілка» належать 57 кредитних спілок, або 8,7% від загальної кількості, серед яких 42 учасників та 12 кандидатів в учасники «Програми захисту вкладів», а також 3 кредитні спілки без членства в будь-якій асоціації.

Таким чином, діяльність кредитної спілки, політика якої орієнтована на залучення вкладників, повинна бути максимально прозорою, а результати цієї діяльності – відкритими та доступними широкому загалу.

Яким чином членство у тій чи іншій всеукраїнській асоціації впливає на формування та використання фінансових ресурсів кредитної спілки на ринку фінансових послуг, побачимо, провівши дослідження основних показників діяльності кредитних спілок.

Для того, щоб порівняти якість показників сукупності кредитних спілок, що мають членство у певній асоціації, кожен із досліджуваних даних ми поділили на відповідну кількість кредитних спілок, результати чого відображені в наступній таблиці.

Таким чином, кожен із досліджуваних показників у розрізі приналежності до тієї чи іншої асоціації показує, що члени ОКС «Програма захисту вкладів» мають найякісніші показники по всіх зазначених параметрах, члени ВАКС та НАКСУ знаходяться практично на рівних позиціях і дещо нижчі дані по загальній сукупності кредитних спілок.

Незважаючи на те, що членство в асоціаціях забезпечує стабільніше становище кредитним спілкам-членам, необхідно відмітити, що тенденція усіх показників протягом досліджуваних років прямує до зменшення при постійному збільшенні їх членів.

Таблиця 1

Показники		31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010
Кількість членів КС, тис.	Всі КС	3,0	3,2	2,9	2,4
	ВАКС	5,1	4,4	4,6	4,1
	НАКСУ	5,1	5,1	6,0	3,0
	ПЗВ	13,7	11,3	9,8	7,3
Вкладники, тис.	Всі КС	0,3	0,2	0,2	0,1
	ВАКС	0,9	0,3	0,2	0,2
	НАКСУ	1,0	0,3	0,2	0,1
	ПЗВ	9,4	3,9	2,5	1,5
Позичальники, тис.	Всі КС	0,7	0,9	0,6	0,5
	ВАКС	4,1	1,6	1,0	1,0
	НАКСУ	3,4	1,3	0,9	0,6
	ПЗВ	21,5	13,8	9,2	6,7
Активи, млн.грн.	Всі КС	6,6	7,3	5,6	5,2
	ВАКС	8,9	5,6	4,8	5,5
	НАКСУ	8,4	8,7	7,5	4,7
	ПЗВ	19,7	17,1	8,8	9,9
Капітал, млн.грн.	Всі КС	1,9	2,1	1,0	1,7
	ВАКС	0,9	0,9	1,1	1,3
	НАКСУ	8,3	1,7	1,2	1,0
	ПЗВ	2,6	2,4	2,0	2,3
Кредити, надані членам КС (залишок на кінець періоду), млн.грн.	Всі КС	5,6	6,7	5,2	5,1
	ВАКС	28,1	9,1	4,4	5,2
	НАКСУ	7,6	8,0	6,7	4,4
	ПЗВ	16,4	15,0	7,9	9,0
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кінець періоду), млн.грн.	Всі КС	4,3	4,8	3,9	3,0
	ВАКС	21,2	7,4	3,4	3,8
	НАКСУ	6,6	6,4	5,6	3,1
	ПЗВ	15,9	13,4	6,1	6,8

Кредитна спілка, яка є членом певної асоціації має значно більші можливості та потенціал, які забезпечуються в основному за рахунок фінансової, юридичної, консультативної, партнерської підтримки зі сторони асо-

ціації.

Проведемо SWOT-аналіз для визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз членства кредитних спілок у всеукраїнських асоціаціях.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> Фінансова підтримка зі сторони асоціацій Постійна юридична, консультативна допомога. Проводиться фінансова освіта існуючих та потенційних вкладників та позичальників Проводяться тренінги для підвищення кваліфікації (голів правління, бухгалтерів) 	<ol style="list-style-type: none"> Кожна асоціація керується своїми внутрішніми принципами та правилами Відсутність тісної співпраці між асоціаціями Лобіювання інтересів своєї асоціації породжує нездорову конкуренцію
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> Асоціації на основі фінансової зв'язності, що подаються в обов'язковому порядку їх членами, здійснюють постійний моніторинг діяльності, що дає можливість надати вчасні рекомендації та застосування фінансових санкцій зі сторони Державного регулятора Користування періодичними виданнями відповідних асоціацій, що дозволяє тримати руку на пульсі мінливого законодавства, тенденцій вітчизняного та світового ринку кредитних спілок. Можливість брати участь у стабілізаційних програмах, що пропонуються відповідними асоціаціями Можливість бути учасником програм по захисту та страхуванню вкладів 	<ol style="list-style-type: none"> Кредитні спілки, що входять до різних асоціацій, підпадають під політику тих асоціацій, членами яких вони є, що заважає кредитно-кооперативній системі стати цілісною та міцною. Кредитні спілки, що не входять до жодної із асоціацій поступово стають неконкурентоспроможними Фінансова слабкість асоціацій

ВИСНОВКИ

Даний аналіз дає можливість виокремити певну сукупність взаємопов'язаних проблем, вирішення яких обумовлює подальші напрями дослідження:

1. Недосконалість законодавчих норм щодо розкриття фінансової інформації кредитними спілками породжує потенційне коло зловживань.

2. Фінансова кооперативна безграмотність населення стримує кількісне поповнення та якісне зміцнення членства кредитних спілок.

3. Приналежність до різних всеукраїнських організацій, або відсутність такої приналежності зумовлює неоднорідність якісних та кількісних нормативів діяльності кредитних спілок.

4. Наявність трьох асоціацій на всеукраїнському рівні зумовлює розпорошеність між кредитними спілками – їх членами, оскільки послуги та продукти, що пропонуються асоціаціями мають різний вплив на функціонування кредитних спілок, які повинні формувати міцну кредитну кооперативну систему.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV

2. Концепція розвитку системи кредитної кооперації, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 р. № 321-р

3. Вісник кредитної кооперації, випуск №6 (9), листопад-грудень 2008 року.

4. Вісник кредитної кооперації, випуск №5, вересень-жовтень 2009 року.

5. <http://www.vaks.org.ua>